

نقش انگیزش در بسیج ملی در جمهوری اسلامی ایران

حسین شکوهی^۱، جمال یوسفی صفاپور^۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۰/۱۶

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۶/۱۷

چکیده:

بسیج ملی بزرگ‌ترین اجتماع مردمی در عرصه‌های مختلف می‌باشد، از جمله عوامل مؤثر برای ایجاد بسیج ملی انگیزش می‌باشد؛ پژوهش حاضر به‌صورت ترکیبی، توصیفی-تحلیلی و با مطالعه میدانی و کتابخانه‌ای؛ بر مبنای هدف از نوع تحقیقات کاربردی و بر مبنای ماهیت و روش، نوعی تحقیق پیمایشی می‌باشد. جامعه آماری این تحقیق شامل همه افراد موجود در جمهوری اسلامی ایران که دارای توانایی ایفای نقش در مواجهه با شرایط لازم برای بسیج ملی را دارند می‌باشد روش نمونه‌گیری هدفمند و حجم نمونه این پژوهش ۱۰۰ نفر بود که با استفاده از فرمول محاسبه نمونه برای جوامع نامحدود محاسبه شد که از این تعداد ۲۵ نفر متخصصین مسائل عمومی در دانشگاه‌ها، ۵۰ نفر مردم عادی و ۲۵ نفر اعضاء بسیج مقاومت انتخاب گردیدند. برای گردآوری داده‌های این تحقیق از هر دو روش کتابخانه‌ای و میدانی استفاده شد. ابزار گردآوری داده‌های این تحقیق پرسشنامه با ضریب پایایی آلفای کرون باخ ۰/۹ بود. در تحلیل داده‌های این تحقیق از آمار توصیفی شامل میانگین، واریانس و انحراف معیار همچنین آمار استنباطی شامل آزمون کولموگروف - اسمیرنوف و آزمون تک گروهی استفاده شده است. نتایج حاصل از پژوهش نشان‌دهنده نقش مستقیم انگیزش در بسیج ملی می‌باشد؛ همچنین انگیزش در همه ابعاد ایمان، فرمان‌برداری، توکل، شجاعت، استقامت و بصیرت در بسیج ملی دارای سطح معنی‌داری صفر و خطای انحراف میانگین کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد که حاکی از آن است که انگیزش می‌تواند در بسیج ملی به میزان چشم‌گیری مؤثر باشد؛ که نمونه آن در کمک‌رسانی مردمی در جنگ تحمیلی و مراسم باشکوه تشییع سردار شهید سلیمانی مشاهده گردید.

واژگان اصلی: انگیزش، روحیه، بسیج، بسیج ملی.

۱. دانشیار علوم دفاعی راهبردی دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی، تهران، ایران

۲. دانشجوی دکتری سیاست دفاعی، دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

مقدمه

انقلاب اسلامی به تصریح قانون اساسی، در پی استقرار عدالت، تربیت و رشد معنویت، ریشه‌دار کردن ارزش‌های اخلاقی و انسانی، گسترش اندیشه توحیدی، پرورش عقلی و فکری، نفی هرگونه ستمگری و ستم‌کشی و سلطه‌گری و سلطه‌پذیری و استقلال سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی است و دولت جمهوری اسلامی ایران بر اساس اصل سوم قانون اساسی موظف به کاربرد همه امکانات برای تحقق اهداف یادشده است. (اسلامی و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۳۲)

بسیج حضور داوطلبانه، مؤمنانه، سازمان‌یافته و گسترده مردم در هرجایی است که ضرورت و تکلیف اقتضا کند. باید توجه کرد در منطق امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری بسیج به قشر یا قلمروی خاص منحصر نمی‌شود، بلکه همه عرصه‌های زندگی اجتماعی را در برمی‌گیرد. (همان)

انگیزش را می‌توان تأمین انرژی برای رسیدن به سطح بالایی از عملکرد و غلبه بر موانع به‌منظور تغییر رفتار برشمرد (توحیدی و جباری، ۲۰۱۲) که فرد را به حرکت و تداوم وامی‌دارد و جهت حرکت را مشخص می‌کند (پیترز، ۲۰۱۵؛ بلانچارد و هرسی، ۲۰۰۹) نیرویی، درونی که افراد را برای ارضای نیازها، برآورده شدن خواسته‌ها و ایجاد گرایش‌هایی که تعیین‌کننده رفتار نو هستند سوق می‌دهد و آن‌ها را به حالتی از تعادل می‌رساند (لام و تانگ، ۲۰۰۳) انگیزش، نقش اساسی و حیاتی در هر سازمانی دارد و سازمان بدون انگیزش مانند کالبدی بدون روح است که فاقد تحرک و نشاط کافی برای انجام وظایف خود خواهد بود (ترکزاده و زینعلی، ۱۳۹۱) لذا ایجاد انگیزش مناسب در افراد سازمان، وظیفه‌ای است که مدیران باید به بهترین وجه آن را به انجام رسانند (رابینز و جاج، ۲۰۰۹) چراکه انگیزش، افراد را به تلاش در جهت کسب اهداف متمایل می‌سازد (رابینز، ۲۰۰۱) (قاضی فر و همکاران، ۱۳۹۸: ۹۴).

با نگاهی گذرا به تاریخ ایران و جهان در دوره‌های دور و نزدیک می‌توان نقش بی‌نظیر بسیج ملی را مشاهده کرد. بسیج ملی در ایران همیشه عامل ایجاد تحولات اجتماعی و مقابله با مشکلات بوده است. (اقتباس: ابراهیم حسن، ۱۳۷۶: ۴۵۰)

به‌طورکلی، می‌توان گفت که شناخت عوامل مؤثر در بسیج ملی از آن‌سو که باعث ایجاد هماهنگی بین کلیه فعالیت‌ها و اهداف آن می‌شود و به‌عنوان یکی از شرط‌های ضروری و اجتناب‌ناپذیر برای انطباق موفقیت‌آمیز با تحولات به شمار می‌رود (سهرابی و رئیس‌ی، ۱۳۹۰) چراکه چنین شناختی می‌تواند تأثیر بسیار زیادی را در بسیج ملی و پیشگیری از ابتلا به بی‌تفاوتی مردم داشته باشد. ما توجه به مطالب ذکرشده، در این تحقیق تلاش شده است تا به بررسی پتانسیل انگیزش در

بسیج ملی توانا ساز و بازدارنده در بروز پدیده بی تفاوتی مردمی پرداخته شود، چراکه این شناخت می تواند برای کشور مزیت راهبردی ایجاد کرده و از سوی دیگر، می تواند دانش و اطلاعات بسیار مفیدی را به منظور پاسخ گویی به نیازهای ملی و بسیج مردمی فراهم سازد؛ بنابراین ضروری است که مدیران و مسئولان کشوری به اطلاعاتی پیرامون نوع بسیج ملی، پتانسیل انگیزشی و بی تفاوتی مردمی دست یابند. (اقتباس: قاضی فر و همکاران، ۱۳۹۸: ۹۶)

از آنجاکه بسیج ملی منسجم، پویا، فراگیر، شبکه ای و آماده نیازمند شناخت عوامل مؤثر در ایجاد آن می باشد و عدم شناخت انگیزش به عنوان یکی از عوامل اصلی در ایجاد بسیج ملی می تواند این مهم را دچار مشکل جدی نماید لذا در این تحقیق به بررسی نقش انگیزش در مهیا کردن بسیج ملی فراگیر مردمی پرداخته شده است.

-انجام این تحقیق موجب استفاده بهینه از کارکردهای انگیزش در بسیج ملی که از خواسته های مقام معظم رهبری است خواهد گردید.

-انجام این تحقیق سبب شناخت بهتر انگیزش این گنجینه پنهان مؤثر در بسیج ملی خواهد شد.
-انجام این تحقیق سبب دسترسی هدفمند و آسان به بسیج ملی از طریق ایجاد انگیزش خواهد شد.
-در صورت عدم انجام این تحقیق اطلاع درستی از کارکردهای انگیزش در بسیج ملی نخواهد بود.
-عدم انجام این تحقیق انگیزش را فقط محدود به سازمان ها و افراد خواهد نمود.

-در صورت عدم انجام این تحقیق یکی از ظرفیت های عظیم مؤثر در بسیج ملی همچنان ناشناخته خواهد ماند.

پژوهش حاضر به لحاظ هدف دو نوع هدف را دنبال می کند هدف کلی تحقیق و اهداف ویژه (فرعی) تحقیق هدف کلی از انجام تحقیق حاضر، همان طور که از عنوان آن برمی آید عبارت است از شناخت نقش انگیزش در بسیج ملی که تحقق آن در گرو تحقق اهداف فرعی شناسایی نقش انگیزش در ایمان بسیج ملی، شناسایی نقش انگیزش در فرمان برداری بسیج ملی، شناسایی نقش انگیزش در شجاعت بسیج ملی، شناسایی نقش انگیزش در توکل بسیج ملی، شناسایی نقش انگیزش در استقامت بسیج ملی، شناسایی نقش انگیزش در بصیرت بسیج ملی می باشد که سؤالات تحقیق نیز منطبق بر اهداف است.

۱- پیشینه

در هر یک از موضوعات انگیزش و بسیج، کتاب ها و مقالات مختلفی نوشته شده که در زیر به تعدادی از آنها اشاره می شود.

۱- پارسا و فلاحزاده (۱۳۹۱) در مقاله‌ای با عنوان «بررسی رابطه انگیزش شغلی با ویژگی‌های دموگرافیک افراد مورد کارکنان اداره کل بنادر و دریانوردی استان سیستان و بلوچستان» به این نتایج دست یافتند که بین نوع سکونت و رتبه شغلی با انگیزش رابطه‌ای معنادار وجود دارد. درحالی‌که بین سن، سطح تحصیلات و نوع استخدام با انگیزش رابطه معنی‌داری مشاهده نگردید.

۲- حموزاده، صادقی فر و مرادخانی (۱۳۹۰) در مقاله‌ای به‌عنوان «بررسی عوامل مؤثر بر ایجاد انگیزش شغلی مدیران بیمارستان‌های آموزشی درمانی دانشگاه علوم پزشکی ارومیه» از دیدگاه آن‌ها در سال ۱۳۸۸ به این نتیجه دست یافتند که عوامل روانی، رفاهی و فیزیکی به ترتیب بیشترین اهمیت را از نظر ایجاد انگیزش شغلی از دیدگاه مدیران به خود اختصاص دادند. علاوه بر این، بین عوامل مؤثر بر ایجاد انگیزش شغلی (عوامل فیزیکی، رفاهی و روانی) و ویژگی‌های دموگرافیک مدیران به لحاظ آماری، اختلاف معنی‌داری مشاهده نگردید. مابا توجه به یافته‌های پژوهش، عوامل روانی حائز بیشترین نقش در ایجاد انگیزش شغلی مابین مدیران موردبررسی شدند.

۳- قاضی فر، ترکزاده و نیلی پور طباطبایی (۱۳۹۸) در مقاله‌ای به‌عنوان «بررسی پتانسیل انگیزش شغلی در انواع ساختارهای سازمانی توانا ساز و بازدارنده در بروز پدیده بی‌تفاوتی سازمانی» یافته‌های تحقیق آن‌ها نشان می‌دهد که پتانسیل انگیزشی در دانشگاه آزاد اسلامی می‌تواند باعث ایجاد فضایی بانشاط و شاد، کاهش سطح غیبت، افزایش رضایت‌مندی، محترم شمردن مقررات و ضوابط محیط کارشده و همچنین باعث شود افراد برای عملی شدن اهداف و استراتژی‌های سازمان تلاشی چشمگیر از خود نشان دهند.

۴- ذوالریاستین و ایرانبان (۱۳۹۷) در مقاله‌ای با عنوان «مدل علی خودکارآمدی، تعهد سازمانی و خشنود شغلی با انگیزش شغلی کارکنان» نتایج حاصل از تحقیق آن‌ها نشان می‌دهد که خودکارآمدی بالاترین ارتباط با انگیزش شغلی کارکنان دارد.

۲- روش تحقیق

از آنجایی که تحقیق حاضر به دنبال بررسی نقش انگیزش در بسیج ملی می‌باشد و در نظر دارد تا در سایه این تحقیق عامل تأثیرگذار انگیزش در تحقق بسیج ملی را شناسایی کند در نتیجه تحقیق حاضر از نظر هدف در زمره تحقیقات کاربردی قرار می‌گیرد و از طرف دیگر با توجه به اینکه محقق به دنبال توصیف عملکرد انگیزش در فضایل بسیج ملی می‌باشد از این نظر نیز تحقیق حاضر در زمره تحقیقات توصیفی - پیمایشی می‌باشد.

۲-۱- جامعه آماری

جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه افراد موجود در جمهوری اسلامی ایران که توانایی فعالیت در بسیج ملی در صورت نیاز را دارا می‌باشند که در حال حاضر بیش از ۴۰ میلیون نفر برآورد شده است.

۲-۲- روش نمونه‌گیری

در این پژوهش از نمونه هدفمند استفاده شد که صاحب‌نظران اطلاع کافی از نقش انگیزش در بسیج ملی داشته باشند. یکی از نمونه‌های موردنظر در این تحقیق افراد فعال (فرماندهان و اعضاء فعال حوزه‌های مقاومت بسیج) و دارای مدیریت مناسب بوده که نقش انگیزش در بسیج ملی را به‌خوبی دریافته‌اند و نمونه دیگر اساتید و متخصصین مسائل در دانشگاه‌ها می‌باشند که اطلاعات کافی در رابطه با نقش انگیزش در بسیج ملی و تأثیر آن‌ها در تحولات جامعه از گذشته تا به حال داشته باشند. نحوه نمونه‌گیری افراد مورد مطالعه به صورت تصادفی در پایگاه‌های مقاومت بسیج و مراکز علمی و پژوهشی انتخاب گردید. برای این منظور ابتدا تعدادی از اعضای جامعه آماری، به شکل تصادفی انتخاب شدند و با ارسال پرسشنامه مربوطه به روش‌های گلوله برفی، پیک و تحویل حضوری اطلاعات موردنظر جمع‌آوری گردید.

۲-۳- حجم نمونه آماری

با توجه به جامعه باز افراد و متخصصین این حوزه حجم نمونه آماری بر اساس نمونه‌های بزرگ (بالاتر از ۳۰ نفر) در سه گروه صاحب‌نظران و خبرگان، مردم و افراد فعال انتخاب گردیدند. برآورد حجم نمونه بر اساس فرمول تعیین حجم نمونه برای جوامع نامحدود (سرایی؛ ۱۳۹۳) زیر با توجه به سطح اطمینان ۹۵ درصد و حداکثر واریانس ۰,۱ صورت گرفت.

$$N = \frac{Z^2 pq}{d^2} = \frac{(1.96)^2 \times 0.5 \times 0.5}{(0.1)^2} = 96$$

Z = نمره استاندارد معادل سطح اطمینان

Pq = واریانس d = درجه دقت

که از این تعداد در جهت دقت بیشتر تعداد به ۱۰۰ نفر افزایش یافت که ۲۵ نفر متخصصین مسائل در دانشگاه‌ها، ۵۰ نفر مردم عادی دارای توان شرکت در بسیج ملی و ۲۵ نفر اعضاء فعال بسیج انتخاب گردیدند.

۳- ادبیات نظری تحقیق

انگیزش

تعریف مفهومی: انگیزش، از نظر لغوی اسم مصدر و به معنی ترغیب، انگیزیدن و انگیزختن است. ولی از دیدگاه صاحب‌نظران عبارت است از: «حالت‌های درونی ارگانیسم که موجب هدایت رفتار او به سوی هدفی خاص می‌شود». (رمضانی، ۱۳۷۹: ۱۱۹)

تعریف عملیاتی: انگیزش به مجموعه عامل‌هایی گفته می‌شود که مردم را وامی‌دارد تا به روشی خاص رفتار و تلاش کنند و در نتیجه به هدف‌های موردنظر دست یابند.

بسیج

تعریف مفهومی: ساخته‌شدن و آماده‌گردیدن، آمادگی (دهخدا، ۱۳۴۱: ۳۸۵) اراده، آماده سفر شدن، مقصد، عزم، عزیمت، آماده ساختن نیروی نظامی و تمامی سازوبرگ سفر و جنگ (معین، ۱۳۸۴: ۲۶۷)

رهبر معظم انقلاب اسلامی در رابطه با ضرورت حضور بسیج در عرصه‌های مختلف می‌فرماید: «در دوران جنگ؛ بسیج مال جنگ است، در دوران پشتیبانی مال پشتیبانی، در دوران علم مال تحصیل و تدریس و در دوران سازندگی مال سازندگی است.» ایشان در جای دیگری می‌فرمایند:

«بسیج به معنای حضور شجاعانه، فداکارانه و مخلصانه انسان‌های پیشگام در تمامی عرصه‌های موردنیاز نظام اسلامی و کشور است» (ادیب، یوسف و همکاران: ۱۳۹۱: ۸۳)

تعریف عملیاتی: بسیج ملی استفاده آگاهانه، هوشمندانه و با برنامه‌ریزی دقیق و منسجم از آحاد جامعه برای فائق آمدن به مشکلات ایجادشده که دولت از مرتفع کردن آن‌ها به‌تنهایی ناتوان است.

انگیزه انواع مختلفی دارد و می‌توان آن را به دو بخش بسیار مهم تقسیم کرد: انگیزه درونی و بیرونی. انگیزه‌های درونی به‌عنوان دسته مهمی از انواع انگیزه، به آن دسته از انگیزه‌ها گفته می‌شود که منع و کانون آن‌ها در درون فرد و نه محیط خارج وجود دارند؛ شاید بتوان این‌گونه تعریف کرد که انگیزه درونی در اصل همان علایق ذاتی شماست؛ در واقع رفتار از انگیزه‌های درونی شما نشأت می‌گیرند. انگیزه‌های درونی باهدف رضایت و لذت درونی شما انجام می‌شوند، اما در مقابل انگیزه‌های بیرونی، در پی رسیدن به پاداش یا اجتناب از تنبیه صورت می‌گیرند.

انگیزه‌های درونی بسیار پایدار هستند و مدت مدیدی، میل و انگیزه رسیدن به هدف را در وجود انسان بیدار نگه می‌دارند. زمانی که شما برای انجام کاری، انگیزه درونی دارید، انرژی بسیار زیادی در درون شما برای رسیدن به هدفتان نهفته است که باعث می‌شود شما حتی از مسیر رسیدن به هدف هم

لذت ببرید.

انواع انگیزه درونی

۱. مانگیزه‌ی شایستگی و یادگیری

انگیزه‌ی شایستگی که با عنوان انگیزه‌ی یادگیری نیز شناخته می‌شود، توضیح می‌دهد که افراد بیش‌تر از پاداش نهایی، از خود «فرایند» انگیزه می‌گیرند. در واقع، مسیر طی شده مهم‌تر از مقصد است، زیرا افرادی که تحت تأثیر انگیزه‌ی شایستگی باشند، هرچه بیش‌تر بیاموزند انگیزه‌ی بیش‌تری نیز پیدا می‌کنند؛ بدین معنا که به‌جای تمرکز کردن روی مقصد، در مسیر اهدافشان قدم برمی‌دارند و برای رسیدن به آن‌ها تلاش می‌کنند.

۲. مانگیزه‌ی نگرش

انگیزه‌ی نگرش در واقع به انگیزه‌ای گفته می‌شود که ریشه در دیدگاه خودتان یا اطرافیان دارد؛ بدین معنا که وقتی به دلیل نگرش و باورهایتان کاری را انجام می‌دهید، انگیزه‌ی شما از نوع نگرش است. اگرچه شباهت‌هایی بین این نوع انگیزه با انگیزه‌ی اجتماعی بیرونی وجود دارند، در انگیزه‌ی ناشی از نگرش، فرد به دنبال دیدگاه، طرز تفکر و احساسات خود و اطرافیانش فعالیت می‌کند.

۳. مانگیزه‌ی دستاورد

در این نوع انگیزه افراد برای دستیابی به اهداف خاصی که دارند، به سمت آن‌ها کشیده می‌شوند. در انگیزه‌ی ناشی از دستاورد غالب افراد به دنبال رسیدن به هدف هستند، نه پاداشی که همراه با آن دریافت می‌کنند.

۴. مانگیزه‌ی خلاقیت

این نوع انگیزه از یک احساس درونی سرچشمه می‌گیرد و فرد را مجاب می‌کند که در خلق کردن چیزی مشارکت داشته باشد. انگیزه‌ی خلاقیت معمولاً در قالب یک احساس درونی برای بیان مطالب و انجام کارها ظاهر می‌شود.

۵. مانگیزه‌ی فیزیولوژیکی

برخی اوقات، افراد تحت تأثیر یک نیروی درونی غیرقابل وصف به سمت چیزی کشیده می‌شوند. بر اساس هرم مازلو انگیزه‌های انسان تحت تأثیر نیازهای اصلی (غذا، پوشاک و مسکن) و هم‌چنین نیازهای سطح بالاتر (احساس کامیابی و خودشکوفایی) هستند. تمام انسان‌ها این نیازهای درونی را دارند و تلاش می‌کنند.

انواع انگیزه از نوع بیرونی

۱ مانگیزه‌ی پاداش

برخلاف انگیزه‌ی دستاورد، آنچه در اینجا فرد را به حرکت وادار می‌کند، پاداشی مثل پول یا جایگاه و مقام است و دستیابی به خود هدف اهمیت چندانی ندارد؛ یعنی افرادی که تحت تأثیر انگیزه‌ی پاداش هستند، به دنبال رسیدن به پاداش نهایت تلاش خود را به کار می‌گیرند.

۲ مانگیزه‌ی ترس

انگیزه‌ی ترس با استفاده از یادآوری عواقب بد و ناگوار، افراد را به سمت انجام کارهایشان سوق می‌دهد. انگیزه‌ی ترس را می‌توان به‌عنوان یک «انگیزه‌ی منفی» در نظر گرفت، زیرا شما فقط تلاش می‌کنید که از عواقب بد جلوگیری کنید، به‌جای این که خود یا دیگران را با نتایج مثبت تشویق کنید. انگیزه‌ی ترس از تنبیه یا محرک‌های منفی، مانند اخراج کردن، به‌عنوان راهی برای حرکت به سمت اهداف و انجام وظایفتان استفاده می‌کند.

۳ مانگیزه‌ی قدرت

انگیزه‌ی قدرت به معنای داشتن قدرت کنترل زندگی خود و دیگران است. تمام افراد می‌خواهند حق انتخاب داشته باشند؛ بنابراین، تلاش می‌کنند روی محیط اطراف خود کنترل بیش‌تری پیدا کنند تا بتوانند حق انتخاب خود را افزایش دهند؛ به همین دلیل، اساس انگیزه‌ی قدرت توانایی انتخاب مسیر زندگی خود و دیگران است.

۴ مانگیزه‌ی ارتباطات اجتماعی

انسان‌ها موجوداتی اجتماعی هستند. انگیزه‌ی اجتماعی که به آن انگیزه‌ی وابستگی نیز گفته می‌شود، بیان می‌کند که احساس تعلق و مقبولیت به ما انگیزه می‌دهد. انسان‌ها تمایلی درونی به برقراری ارتباط با دیگران دارند و انگیزه‌ی اجتماعی باعث می‌شود که با همکاری در یک گروه اجتماعی به دنبال ارتباط باشیم. اگرچه به نظر می‌رسد که این نوعی انگیزه‌ی درونی باشد، در واقع این انگیزه از مقبولیتی که سایر افراد به ما می‌دهند، حاصل شده است و چیزی نیست که افراد بتوانند در خودشان ایجاد کنند.

انگیزش، یک مفهوم وسیع است. این مفهوم چندین واژه دیگر را که توصیف‌کننده عوامل مؤثر در انرژی و هدایت رفتار ما است نظیر: نیازها، علایق، ارزش‌ها، گرایش‌ها، اشتیاق‌ها و مشوق‌ها را در برمی‌گیرد.^۱

^۱ <https://mostafae.com/types-of-motivation>

یکی از ساختارهای قوام‌بخش جوامع کنونی؛ نهادها و تشکل‌های «مردم‌نهاد» موسوم به «سازمان‌های غیردولتی» هستند که در ابعاد و اشکال مختلف و در زمینه‌های گوناگون در حال فعالیت مدنی و اجتماعی هستند (شیرین، ۱۳۸۸: ۳۱). بسیج نهادی اجتماعی با ابعاد متعدد و وسیع برای پاسخگویی به نیازهای اساسی جامعه اعم از سیاسی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و در صورت نیاز امنیتی و نظامی است (خزایی، ۱۳۷۸: ۸۶). بسیج در جمهوری اسلامی ایران بعد از پیروزی انقلاب اسلامی ابتدا در کاربردی نظامی، جهت محافظت از انقلاب اسلامی تبلور یافت و بنا بر آنچه در سال‌های بعد نیز توسط رهبر کبیر انقلاب و پس از ایشان، مقام معظم رهبری حضرت آیت الله خامنه‌ای به‌عنوان رهنمود بیان‌شده، مشخص می‌شود که بسیج یک سازمان صرفاً نظامی نبوده و نیست و بالاتر از آن، حتی سازمان هم نیست؛ اگرچه جلوه‌ای از آن در سازمان نیروی مقاومت بسیج جلوه‌گر شده است (اقتباس: حسنی آهنگر و بزمشایی، ۱۳۸۸: ۶۳).

بسیج ملی باید در تمام صحنه‌های سیاسی، نظامی، فرهنگی، اقتصادی و... امکان حضور داشته باشد و می‌تواند بسیاری از گره‌ها و مشکلات را به دست توانای خود بگشاید. برخی از این صحنه‌ها در کلام امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری حضرت آیت الله خامنه‌ای به شرح زیر است:

۱- دفاع از انقلاب و ارزش‌های الهی: «امروز ما موظف به دفاع از ارزش‌های الهی - که در این نظام اسلامی مجسم است - هستیم. دفاع از استقلال این کشور اسلامی، دفاع از تمامیت ارضی آن است.»

۲- دفاع از نظام اسلامی: «نظام جمهوری اسلامی ایران در مسائل مختلف به نیروهای بسیج متکی است» (سخنرانی امام امت در سالروز تشکیل بسیج؛ ۱۳۶۰/۰۹/۰۴)

۳- ایستادگی در برابر دشمن: «آماده بودن برای فداکاری در راه خدا و جلوگیری از کفر و هجوم بیگانگان ضروری است» (امام خمینی، ۱۳۸۰).

۴- سازندگی کشور: «همه نیروهای بسیجی ما باید در سازندگی روستاها، کشاورزی، راه‌ها، صنایع و در خدمت آبادانی کشور بکار گرفته شوند.»

بنا به تعریف مقام معظم رهبری از بسیجی، هر مسلمان مؤمنی که اهل تلاش برای اسلام باشد یک بسیجی مخلص قلمداد می‌شود و برای دفاع از اسلام و مسلمین هیچ مانعی نمی‌تواند سد راهش شود. این ویژگی‌های قانونمند و مشروع نوعی بازدارندگی در دشمنان ایجاد می‌نماید. (ادیب، یوسف وهمکاران، ۱۳۹۱: ۸۳)

فضایل اخلاقی بسیج و نقش انگیزش در آن

فضایل و رذایل اخلاقی درکنش و واکنش انسان نقش بسیار تعیین‌کننده‌ای دارد، به‌گونه‌ای که تعالی فرد و جامعه درگرو رسیدن به فضایل اخلاقی در میان افراد جامعه است. به همین دلیل، پیامبر گرامی اسلام (ص) هدف بعثت خود را تکمیل مکارم اخلاقی قرار داده است و می‌فرماید: «إِنَّمَا بُعِثْتُ لِأَتَمِّمَ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ» (طبرسی، ۱۴۱۲ ق: ۸). البته همواره شرایطی به وجود می‌آید که زمینه ظهور و بروز بعضی از فضایل است و این به معنای نفی سایر فضایل نیست؛ مثلاً اگر انسان در مقام امتحان مالی است، طبیعتاً پیروزی در این امتحان مشروط به ظهور فضیلت جود و قناعت است. شرایط بسیج ملی نیز همین‌گونه است؛ یعنی ماهیت آن، اقتضای ظهور بعضی از فضایل همچون ایمان، شجاعت و... را دارد. معنای این سخن آن است که بسیج ملی بدون آراستگی به آن فضایل میسر نخواهد بود به نظر می‌رسد ماهیت انگیزش، اقتضای ظهور بعضی از فضایل را دارد. این فضیلت‌ها که به‌نوعی قابل استنباط از قرآن می‌باشند، عبارت‌اند از: (اقتباس: حسن‌زاده، ۱۳۸۹: ۱۶)

۱. ایمان در بسیج ملی

تردیدی نیست که ایمان نقش محوری در غلبه بر هر مشکلی، به‌ویژه در مشکلات مهمی که نیاز به بسیج ملی دارد. بسیج بی‌هدف و بی‌ایمان، از همان ابتدا محکوم به شکست است. بسیج ملی نیز از این قاعده مستثنی نیست. لذا ایمان از عوامل قطعی انسجام در بسیج ملی است. البته ایمان را می‌توان دو گونه تصور نمود:

الف) ایمان فردی

چنین ایمانی اگرچه برای فرد مؤمن اثربخش است، اما به معنای پیروزی جامعه دینی در بسیج ملی نیست. مصداق این پیروزی، موفقیت پیامبران و پیروان راستین آن‌هاست.

ب) ایمان جمعی

بی‌تردید نتیجه بی‌ایمانی بیشتر افراد جامعه در بسیج ملی، به مسلخ رفتن مصلحان و پیروان راستین آن‌هاست. شاهد صدق این مطلب، کشته شدن انبیا و پیروان راستین آن‌ها در طول تاریخ است. قرآن این حقیقت را در آیات متعددی بیان نموده است؛ مانند: «وَ إِذَا قِيلَ لَهُمْ ءَامِنُوا بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا نُؤْمِنُ بِمَا أَنْزَلَ عَلَيْنَا وَ يَكْفُرُونَ بِمَا وَرَاءَهُ وَ هُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا لِمَا مَعَهُمْ قُلْ فَلِمَ تَقْتُلُونَ أَنْبِيَاءَ اللَّهِ مِنْ قَبْلُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ» (البقره/ ۹۱)؛ یعنی: «و چون به آن‌ها گفته شود که به آنچه خدا نازل کرده است، ایمان

بیاورید، می‌گویند: ما به آنچه بر خودمان نازل شده است، ایمان می‌آوریم و به غیر آن، هر چند با حقیقت همراه باشد و کتابشان را هم تصدیق کند، ایمان نمی‌آورند. بگو: اگر شما ایمان آورده بودید، از چه روی پیامبران خدا را پیش از این می‌کشتید؟» (اقتباس: حسن‌زاده، ۱۷:۱۳۸۹) بنابراین، موفقیت در بسیج ملی متوقف بر ایمان راستین بیشتر جامعه است.

۲. فرمان‌برداری در بسیج ملی

این جمله مشهور است که چون و چرا در جنگ معنا ندارد. وظیفه سرباز در جنگ این است که بدون چون و چرا از فرماندهاش اطاعت کند، و گرنه جنگ به شکست می‌انجامد؛ بنابراین، واضح است که فضیلت فرمان‌برداری و اطاعت‌پذیری افراد جامعه از حاکم دینی، نقش بسیار تعیین‌کننده‌ای در ایجاد انگیزش دارد.

بنابراین، انگیزش اطاعت‌پذیری از حاکم دینی، لازمه ایجاد بسیج ملی است و اهمیت این فضیلت برای بسیج ملی، به دلیل مشارکت حداکثری مردم، مضاعف است. اطاعت عملی افراد با توجه به نوع برجستگی شخصیتی آن‌ها با هم فرق می‌کند. اطاعت عملی افراد علمی با اطاعت افراد نظامی، افراد معنوی، افراد اقتصادی، افراد فرهنگی، افراد هنری، افراد مدیریتی و... متفاوت است. (اقتباس: حسن‌زاده، ۲۱:۱۳۸۹)

۳. توکل در بسیج ملی

مؤلفه دیگر انگیزش در بسیج ملی، توکل و اعتماد بیشتر افراد جامعه دینی به خدا برای غلبه بر مشکلات است. تأثیر این ویژگی اخلاقی متوقف بر توکل و اعتماد بیشتر افراد جامعه به خداست. توکل به‌هیچ‌روی به معنای سُستی، ایستایی و نداشتن برنامه برای غلبه بر مشکلات نیست، بلکه به این معناست که افراد جامعه، در عین تلاش و کوشش برای انجام وظایف شرعی و قانونی، نباید همه حساب‌ها را در حساب‌های مادی و این جهانی خلاصه کنند. افراد تنها باید به خدا توکل کنند و حقیقت تأثیر را به او منتسب نمایند و خود را به قدرت و توانایی خدا ضمیمه کنند و بدانند کسی که به خدا توکل کند، خدا هم او را کفایت می‌کند؛ (طباطبائی، ۱۴۱۷ ق. ج ۹: ۱۳۰). توکل بسیج در حقیقت، نتیجه مهم ایمان آن‌هاست. بنابراین، میان این ویژگی و ایمان، رابطه سببیت حاکم است. (اقتباس: حسن‌زاده، ۲۳:۱۳۸۹)

۴. شجاعت در بسیج ملی

«الَّذِينَ قَالُوا لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ»، (آل عمران / ۱۷۳). فضیلتی که در ایجاد

انگیزش در بسیج ملی به کار انسان می‌آید و نقش بسیار تأثیرگذاری دارد، فضیلت شجاعت است. اگر بسیج ملی که گستره آن بیشترین افراد جامعه را دربرمی‌گیرد شجاع نباشند و سنگر پشتیبانی را رها کنند، حوادث و مشکلات بر جامعه فائق می‌آید. نقش شجاعت در انگیزش بسیار حائز اهمیت است؛ نمونه عینی آن در عصر حاضر، شجاعت امام خمینی^(ره) و پیروان راستین ایشان در انقلاب و در جنگ هشت‌ساله است که بر بدنه جامعه نیز تزریق شده و موجب ایجاد یک بسیج ملی و پیروزی بر دنیای شر و کفر گردید. (همان)

۵. استقامت در بسیج ملی

استقامت در لغت به معنای «ملازمت با منهج و روش» (طریحی، ۱۳۷۵، ج ۶: ۱۷۵)، «اعتدال شیء و استواری آن» (ابن منظور، ۱۴۱۴، ج ۱۲: ۴۹۹) و «تمام کردن کار» آمده است (همان: ۱۴۸). گفته شده مقصود از استقامت در قرآن، ثبات بر ایمان و نیز سکینه و یقین در توجه به حق بدون انحراف به باطل و راه‌های متفرقه و بدون میل و التفات به غیر خدا و میل به نفس است (ابن عربی، ۱۴۲۲، ج ۲: ۲۱۹). برخی گفته‌اند مقصود از استقامت انسان عبارت است از ایستادگی و ثبات قدم با تمام قوا و نیز ارکان نسبت به وظایفی که بر عهده او نوشته شده است، به‌گونه‌ای که ذره‌ای از قدرت و استطاعت آن نسبت به آن وظیفه بی‌اثر نماند (طباطبائی، ۱۴۱۷، ج ۱۱: ۴۹). یکی دیگر از فضایل مؤثر در انگیزش در بسیج ملی، استقامت افراد است. (اقتباس: حسن‌زاده، ۱۳۸۹: ۲۵)

۶. بصیرت افراد

«بصیرت» که جمع آن «بصائر» است، در لغت به معنای «عقیده قلبی، عبرت، فطانت، زره و هر نوع پوششی که به‌عنوان سپر است» (ابن منظور، ۱۴۱۴، ج ۴: ۶۵)، «برهان و وضوح شیء»، (مصطفوی، ۱۳۶۸: ج ۱: ۲۷۹) و «دلالت‌ها و راهنمایی‌هایی است که با آن‌ها اشیاء، همان‌گونه که هست، دیده می‌شوند» (طبرسی، ۱۳۷۲، ج ۴: ۵۳۴) و خداوند سبحان بصیر است، چون‌که ظاهر و نهان اشیاء را بدون جارحه مشاهده می‌کند (ابن منظور، ۱۴۱۴، ج ۴: ۶۵). بصیرت در انگیزش افراد، اگرچه در هر زمانی موجب خروج مردم عوام از بن‌بست شک و تردید بوده است و از این نظر ارزشمند می‌باشد، اما در بعضی از مواقع، آن‌قدر حیاتی است که نبود آن به‌مثابه مرگ یک جامعه دینی تلقی می‌شود و آن در صورت مصاف نظامی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی حاکمیت دینی با دنیای کفر و نفاق است. بدیهی است بی‌بصیرتی بیشتر افراد در این مواقع، ضربه‌های مهلک و جبران‌ناپذیری را بر پیکر جامعه وارد خواهد آورد. (اقتباس: حسن‌زاده، ۱۳۸۹: ۲۷)

مؤلفه‌های بصیرت در ایجاد انگیزش در بسیج ملی

با توجه به مطالب مذکور، به نظر می‌رسد مؤلفه‌های بصیرت در ایجاد انگیزش در بسیج ملی در سه چیز است:

۱. ضرورت شناخت هدف نهایی از بسیج ملی

هدف نهایی از بسیج ملی، ایجاد اتحاد، یکپارچگی و انسجام برای فائق آمدن بر مشکلات جمعی پیش‌آمده و خروج از بحران حاصل‌شده و بازگشت به ثبات جمعی و آرامش نسبی تا کنترل کامل امر توسط مسئولین مربوط می‌باشد.

۲. ضرورت شناخت مشکلات پیش‌آمده

برای ایجاد انگیزش از طریق بصیرت در بسیج ملی باید شناخت کافی از حادثه ایجادشده را ایجاد نمود تا از طریق آن بصیرت کافی را برای ایجاد بسیج ملی در مقابله با مشکل پیش‌آمده ایجاد نمود چراکه عدم شناخت کافی سبب سلب انگیزش و ایجاد انشقاق در بسیج ملی خواهد شد.

شگردهای ایجاد شناخت برای رسیدن به هدف نهایی در ایجاد انگیزش در بسیج ملی:

۱- ۲. استفاده از ابزار رسانه

با استفاده از ابزار رسانه می‌توان سبب آگاهی و بصیرت مردم و در نتیجه ایجاد انگیزش برای بسیج ملی شد نشان دادن و آگاهی بخشیدن نسبت به ضرورت‌های حاصل برای ایجاد بسیج ملی و یا نشان دادن عمق حوادث و یا مشکلات پیش‌آمده که نیازمند بسیج ملی می‌باشد می‌تواند کمک شایانی در ایجاد بصیرت و انگیزش در بسیج ملی بنماید.

۲- ۲. القای نیاز به تجمع و یکپارچگی و عدم نزاع و اختلاف میان مردم از طریق نصیحت‌های

خیرخواهانه

بسیج ملی معمولاً متوقف بر یک درخواست است و درخواست‌کننده نیز برای تسلیم طرف مقابل، ابتدا از سلاح نرم به جای سلاح سخت استفاده می‌کند، چون می‌داند کسی که با طوع و رغبت کاری را انجام می‌دهد، برای تحقق اهداف دستوردهنده موفق‌تر و به‌مثابه اجیر بی‌جیره و موجب عمل می‌کند. به همین سبب، معمولاً برای پیش برد اهداف بانفوذ در بین نیروهای خودی و در پوشش نصیحت‌های خیرخواهانه، سبب ایجاد انگیزش شده و از مردم دعوت به همکاری دسته‌جمعی برای ایجاد بسیج ملی و برطرف نمودن مشکلات پیش‌آمده می‌شود. (همان: ۳۰)

۳. ضرورت شناخت رهبری در بسیج ملی

موفقیت بسیج ملی بدون شناخت رهبری برای فرمان‌برداری و تعیین وظایف و مسئولیت ممکن نخواهد بود و رهبری است که تعیین‌کننده شرایط لازم برای ایجاد بسیج ملی در مقابله با حوادث و مشکلات و مسئول ایجاد انگیزش در عامه جامعه می‌باشد که بدون آن باوجود ایجاد بسیج ملی چارچوب و ساختار مشخصی وجود نداشته و نه تنها کمک در حل مشکل نمی‌نماید بلکه ممکن است گره‌های حل مشکل را نیز دشوارتر نماید.

۴- یافته‌های تحقیق

در این بخش یافته‌های تحقیق برای هرکدام از فضایل اخلاقی در بسیج ملی به تفکیک مؤلفه‌ها جهت مقایسه به صورت جدول ارائه می‌گردد.

۴-۱- جمعیت شناختی تحقیق

وضعیت تحصیلات پاسخ‌دهندگان

همان‌گونه که نتایج جدول توزیع فراوانی نشان می‌دهد درصد ۴۲,۳ پاسخ‌دهندگان، دارای تحصیلات زیر دیپلم تا فوق‌دیپلم، ۳۴,۶ درصد دارای مدرک لیسانس ۱۹,۲ درصد پاسخ‌دهندگان فوق‌لیسانس و بالاتر می‌باشند.

جدول: توزیع فراوانی میزان تحصیلات پاسخگویان

سطح تحصیلات	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی تجمعی	درصد فراوانی تجمعی
تا فوق‌دیپلم	۴۴	۴۲,۳	۴۴,۰	۴۴,۰
لیسانس	۳۶	۳۴,۶	۸۰,۰	۸۰,۰
فوق‌لیسانس و بالاتر	۲۰	۱۹,۲	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰
کل	۱۰۰	۹۶,۲	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰

وضعیت سنی پاسخ‌دهندگان

توزیع سنی پاسخگویان در چهار گروه سنی ۱۵-۳۰، ۳۰-۴۵، ۴۵-۶۰، ۶۰-۷۵ که بیش‌ترین تعداد پاسخ‌گویان در دو گروه سنی ۳۰ تا ۴۵ سال با فراوانی ۳۷,۵ درصد و گروه سنی ۴۵ تا ۶۰ سال با فراوانی ۲۲,۱ درصد قرار دارند.

نتایج حاصل از جدول زیر نشان می‌دهد کمترین مقدار انحراف استاندارد در بعد ایمان بسیج ملی مربوط به انگیزه درونی و انگیزه نگرش می‌باشد که مشخص‌کننده یکسانی نظرات نمونه در مؤلفه

نگرش با توجه به سؤالات مطرح شده در رابطه با انگیزه نگرش می باشد؛ و همچنین در بعد فرمان برداری در بسیج ملی بیش ترین مقدار میانگین مربوط به انگیزه درونی و کمترین مقدار انحراف استاندارد مربوط به انگیزه درونی می باشد که مشخص کننده یکسانی نظرات اعضاء نمونه در انگیزه درونی نسبت به بیرونی با توجه به سؤالات مطرح شده در رابطه با انگیزش در بعد فرمان برداری در بسیج ملی می باشد و در بعد توکل در بسیج ملی کمترین مقدار انحراف استاندارد مربوط به مؤلفه انگیزه درونی و بیش ترین آن مؤلفه بیرونی می باشد که مشخص کننده یکسانی نظرات نمونه در مؤلفه توکل در بسیج ملی نسبت به مؤلفه های دیگر با توجه به سؤالات مطرح شده در رابطه با انگیزش در بسیج ملی می باشد و در بعد شجاعت مقدار میانگین ۴/۱۸ و مقدار انحراف استاندارد ۷۵۷/۷ می باشد که مشخص کننده انحراف نظرات اعضاء نمونه در بعد شجاعت در بسیج ملی می باشد، در بعد استقامت کمترین مقدار انحراف استاندارد مربوط به مؤلفه انگیزه درونی که مشخص کننده نزدیکی نظرات اعضاء نمونه در این رابطه نسبت به مؤلفه دیگر با توجه به سؤالات مطرح شده می باشد. در بعد بصیرت کمترین مقدار انحراف استاندارد مربوط به مؤلفه انگیزه درونی که مشخص کننده نزدیکی نظرات اعضاء نمونه در این رابطه نسبت به مؤلفه دیگر با توجه به سؤالات مطرح شده می باشد.

بعد	مؤلفه	میانگین	انحراف استاندارد
ایمان	انگیزه درونی	۴,۴۳۱۷	۴۴۳۲۴
	انگیزه بیرونی	۴,۱۶۶۷	۶۸۲۴۷
فرمان برداری	انگیزه درونی	۴,۲۸۵۷	۴۵۲۶۷
	انگیزه بیرونی	۴,۳۳۳۳	۵۲۱۰۲
توکل	انگیزه درونی	۴,۳۵۶۷	۵۳۴۴۶
	انگیزه بیرونی	۴,۳۱۰۰	۶۵۸۲۰
شجاعت	انگیزه درونی	۴,۱۸۰۰	۷۵۷۱۹
	انگیزه بیرونی	۴,۲۱۰۰	۰,۸۹۰۸۹
استقامت	انگیزه درونی	۴,۵۲۲۰	۴۱۷۶۸
	انگیزه بیرونی	۴,۵۶۰۰	۴۹۴۳۷
بصیرت	انگیزه درونی	۴,۱۲۱۷	۰,۴۴۲۱۴
	انگیزه بیرونی	۴,۰۱۱۲	۰,۷۸۲۱۸

۴-۲- توصیف یافته های تحقیق

در این قسمت به بررسی تأثیر عوامل جمعیت شناختی، شامل سطح تحصیلات و گروه سنی بر

نمرات داده‌شده به هر یک از مؤلفه‌های پژوهشی پرداخته شد. برای این منظور از آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه و آزمون تعقیبی شقه برای مقایسه و آزمون نمرات داده‌شده به هر یک از سؤال‌های اساسی پژوهشی استفاده شد.

۴-۶-۱- مقایسه نظرات اعضای نمونه به تفکیک گروه سنی: نتیجه آزمون تعقیبی نشان داد که بین نظرات گروه سنی ۱۵-۳۰ سال با نظرات گروه‌های ۳۰-۴۵ و ۴۵-۶۰ و ۶۰-۷۵ سال تفاوت معنادار وجود دارد. به عبارتی افراد با سن ۴۵-۶۰ سال، نسبت به سایر سنین، نسبت به بعد شجاعت در بسیج ملی باورهای قوی‌تری دارند.

بر اساس میزان سطح معناداری و **F** مشاهده‌شده، در خصوص ابعاد اساسی پژوهش در سطح $p \leq 0/05$ ، بین نظرات پاسخ‌گویان با توجه به گروه‌های سنی در خصوص بعد شجاعت در بسیج ملی ۰/۰۰۴ که کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد تفاوت معنادار وجود دارد که این تفاوت نشان از اختلاف نظر اعضای نمونه در رابطه با میزان اهمیت مؤلفه‌های این بعد می‌باشد؛ که نتایج توصیفی مشاهده‌شده نیز تأییدکننده همین موضوع می‌باشد.

۴-۶-۲- مقایسه نظرات اعضای نمونه به تفکیک سطح تحصیلات: نتیجه آزمون تعقیبی نشان داد که بین نظرات گروه دارای سطح تحصیلات فوق‌دیپلم و کمتر با نظرات گروه‌های تحصیلی لیسانس، فوق‌لیسانس و بالاتر تفاوت معنادار وجود دارد. به عبارتی افراد دارای مدرک فوق‌لیسانس و بالاتر، نسبت به سایر گروه‌های تحصیلی، نسبت به بعد شجاعت در بسیج ملی تمایز بیشتری دارند؛ و تفاوت نظرات در رابطه با بعد شجاعت در بسیج ملی وجود دارد.

بر اساس میزان سطح معناداری و **F** مشاهده‌شده، در خصوص ابعاد اساسی پژوهش در سطح $p \leq 0/05$ ، بین نظرات پاسخ‌گویان با توجه به سطح تحصیلات در خصوص بعد شجاعت در بسیج ملی تفاوت معنادار وجود دارد که این تفاوت نشان از اختلاف نظر اعضای نمونه در رابطه با میزان اهمیت مؤلفه‌های این بعد می‌باشد که نتایج توصیفی مشاهده‌شده نیز تأییدکننده همین موضوع می‌باشد.

۴-۳- پاسخ به سؤالات تحقیق

سؤال اصلی: میزان نقش انگیزش در بسیج ملی چگونه است؟

برای پاسخ به این سؤال، از مؤلفه‌های انگیزش استفاده گردید و بر همین اساس، نسبت به تهیه و توزیع پرسشنامه مربوطه اقدام شد، در ابتدا لازم است تأثیر انگیزش بر هر یک از فضائل مطرح‌شده در بسیج ملی بررسی و سنجیده شود تا پاسخ به سؤال اصلی میسر گردد، بنابراین در اینجا ابتدا بر اساس

یافته‌های تحقیق، تأثیر هر یک از ابعاد مورد ارزیابی قرار می‌گیرد.

۴-۳-۱. تأثیر انگیزش بر ایمان در بسیج ملی

سؤال یک: میزان نقش انگیزش بر ایمان در بسیج ملی چگونه است؟

	مبنای ارزش گذاری = ۳۳				توصیف	
	اختلاف میانگین	سطح معنی داری	Df	T	انحراف استاندارد	میانگین
بعد ایمان در بسیج ملی	۱۴,۹۹۰	.۰۰۰	۹۹	۳۱,۴۷۸	۴,۷۶۲	۴۷,۹۹

با استناد به نتیجه آزمون t تک گروهی $۳۱,۴۷۸$ و سطح معنی داری به دست آمده $(۰/۰۰)$ که کمتر از $۰/۰۵$ است، با اطمینان بیش از ۹۵ درصد می‌توان گفت که رابطه آماری معنی داری بین دو متغیر انگیزش و ایمان در بسیج ملی وجود دارد.

مقایسه میانگین به دست آمده $۴۷/۹۹$ نسبت به حد متوسط ۳۳ نشان می‌دهد که ایمان در حد زیادی در ایجاد انگیزش در بسیج ملی تأثیرگذار می‌باشند.

۴-۳-۲. تأثیر انگیزش بر فرمان برداری در بسیج ملی

میزان نقش انگیزش بر فرمان برداری در بسیج ملی چگونه است؟

	مبنای ارزش گذاری = ۳۳				توصیف	
	اختلاف میانگین	سطح معنی داری	Df	T	انحراف استاندارد	میانگین
بعد فرمان برداری	۱۴,۲۹۰	.۰۰۰	۹۹	۳۰,۰۹۲	۴,۷۴۹	۴۷,۲۹

با استناد به نتیجه آزمون t تک گروهی $۳۰,۰۹۲$ و سطح معنی داری به دست آمده $(۰/۰۰)$ که کمتر از $۰/۰۵$ است، با اطمینان بیش از ۹۵ درصد می‌توان گفت که رابطه آماری معنی داری بین دو متغیر انگیزش و فرمان برداری در بسیج ملی وجود دارد.

مقایسه میانگین به دست آمده $۴۷/۲۹$ نسبت به حد متوسط ۳۳ نشان می‌دهد که فرمان برداری در بسیج ملی در حد زیادی در ایجاد انگیزش تأثیرگذار می‌باشد.

۴-۳-۳. تأثیر انگیزش بر بعد توکل در بسیج ملی

میزان نقش انگیزش بر بعد توکل در بسیج ملی چگونه است؟

	مبنای ارزش گذاری = ۱۸				توصیف	
	اختلاف میانگین	سطح معنی داری	Df	T	انحراف استاندارد	میانگین

۷,۷۰۰	.۰۰۰	۹۹	۲۵,۷۵۴	۲,۹۹۰	۲۵,۷۰	بعد توکل بسیج
-------	------	----	--------	-------	-------	---------------

با استناد به نتیجه آزمون t تک گروهی $۲۵,۷۵۴$ و سطح معنی‌داری به‌دست‌آمده $(۰/۰۰)$ که کمتر از $۰/۰۵$ است، با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت که رابطه آماری معنی‌داری بین دو متغیر انگیزش و توکل در بسیج ملی وجود دارد.

مقایسه میانگین به‌دست‌آمده $۲۵/۷۰$ نسبت به حد متوسط ۱۸ نشان می‌دهد که توکل در حد زیادی در ایجاد انگیزش در بسیج ملی تأثیرگذار می‌باشند.

۴-۳-۴. تأثیر انگیزش بر شجاعت در بسیج ملی

میزان نقش انگیزش بر شجاعت در بسیج ملی چگونه است؟

مبنای ارزش‌گذاری = ۶			توصیف			
اختلاف میانگین	سطح معنی‌داری	Df	T	انحراف استاندارد	میانگین	
۲,۳۶۰	.۰۰۰	۹۹	۱۵,۵۸۴	۱,۵۱۴	۸,۳۶	بعد شجاعت

با استناد به نتیجه آزمون t تک گروهی $۱۵,۵۸۴$ و سطح معنی‌داری به‌دست‌آمده $(۰/۰۰)$ که کمتر از $۰/۰۵$ است، با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت که رابطه آماری معنی‌داری بین دو متغیر انگیزش و شجاعت در بسیج ملی وجود دارد.

مقایسه میانگین به‌دست‌آمده $۸/۳۶$ نسبت به حد متوسط ۶ نشان می‌دهد که شجاعت در حد زیادی در ایجاد انگیزش در بسیج ملی تأثیرگذار می‌باشد.

۴-۳-۵. تأثیر انگیزش بر استقامت در بسیج ملی

میزان نقش انگیزش بر استقامت در بسیج ملی چگونه است؟

مبنای ارزش‌گذاری = ۲۴			توصیف			
اختلاف میانگین	سطح معنی‌داری	Df	T	انحراف استاندارد	میانگین	
۱۲,۲۹۰	.۰۰۰	۹۹	۴۰,۰۸۶	۳,۰۶۶	۳۶,۲۹	استقامت

با استناد به نتیجه آزمون t تک گروهی $۴۰,۰۸۶$ و سطح معنی‌داری به‌دست‌آمده $(۰/۰۰)$ که کمتر از $۰/۰۵$ است، با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت که رابطه آماری معنی‌داری بین دو متغیر انگیزش و استقامت در بسیج ملی وجود دارد.

مقایسه میانگین به‌دست‌آمده $۳۶/۲۹$ نسبت به حد متوسط ۲۴ نشان می‌دهد که استقامت در حد زیادی در ایجاد انگیزش در بسیج ملی تأثیرگذار می‌باشد.

۴-۳-۶- تأثیر انگیزش بر بصیرت در بسیج ملی

میزان نقش انگیزش بر بصیرت در بسیج ملی چگونه است؟

مبنای ارزش گذاری = ۱۸			توصیف		بصیرت
اختلاف میانگین	سطح معنی داری	Df	T	انحراف استاندارد	
۱۴,۲۹۰	.۰۰۰	۹۹	۳۰,۰۹۲	۴,۷۴۹	۴۷,۲۹

با استناد به نتیجه آزمون t تک گروهی $۳۰,۰۹۲$ و سطح معنی داری به دست آمده ($۰/۰۰$) که کمتر از $۰/۰۵$ است، با اطمینان ۹۵ درصد می توان گفت که رابطه آماری معنی داری بین دو متغیر انگیزش و بصیرت در بسیج ملی وجود دارد.

مقایسه میانگین به دست آمده $۴۷,۲۹$ نسبت به حد متوسط ۱۸ نشان می دهد که بصیرت در حد زیادی در ایجاد انگیزش در بسیج ملی تأثیر گذار می باشد.

۴-۲- تأثیر انگیزش در بسیج ملی

میزان نقش انگیزش در بسیج ملی چگونه است؟

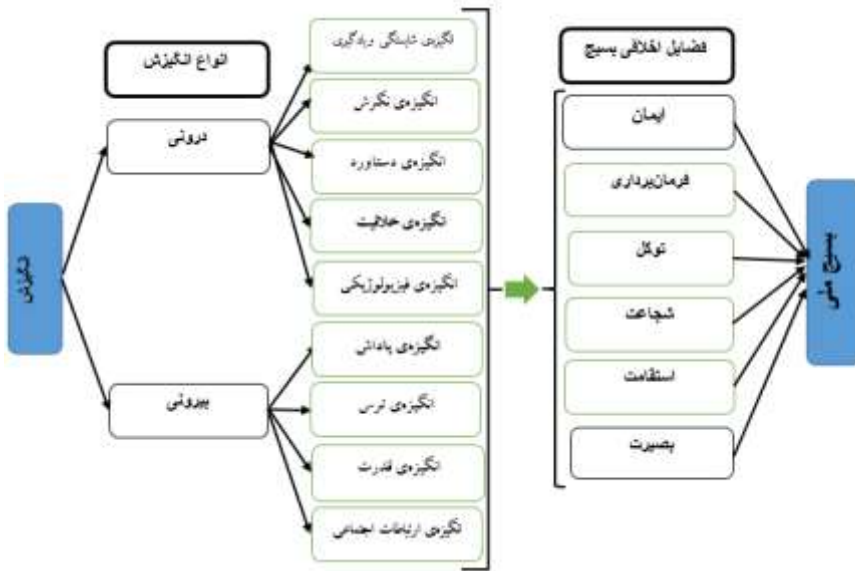
مبنای ارزش گذاری = ۱۱۴			توصیف		بسیج ملی
اختلاف میانگین	سطح معنی داری	Df	T	انحراف استاندارد	
۵۱,۶۳۰	.۰۰۰	۹۹	۳۷,۶۷۰	۱۳,۷۰۵۸۹	۱۶۵,۶۳

با استناد به نتیجه آزمون t تک گروهی $۳۷,۶۷۰$ و سطح معنی داری به دست آمده ($۰/۰۰$) که کمتر از $۰/۰۵$ است، با اطمینان بیش از ۹۵ درصد می توان گفت که رابطه آماری معنی داری بین دو متغیر انگیزش و بسیج ملی وجود دارد.

مقایسه میانگین به دست آمده $۱۶۵/۶۳$ نسبت به حد متوسط ۱۱۴ نشان می دهد که انگیزش در حد زیادی در بسیج ملی تأثیر گذار می باشند.

بنابراین در پاسخ به سؤال اصلی تحقیق در این باره، می توان بیان داشت که انگیزش منبعی با ارزش در بسیج ملی برای غلبه بر برخی از مشکلات جامعه است. در این تحقیق به این مسئله پرداخته شد که انگیزش توان لازم را برای بسیج ملی در درون خود دارد که می توان با تکیه بر آن در کنار سایر موارد مطرح شده برای به کارگیری، از این منبع مهم به نحو مطلوب استفاده نمود.

مدل مفهومی تحقیق

نتیجه‌گیری

میزان نقش انگیزش بر ایمان در بسیج ملی: نتایج آزمون t تک گروهی که به‌منظور بررسی این سؤال صورت گرفت، نشان داد که بعد ایمان در بسیج ملی در حد زیادی تأثیرگذار می‌باشد، لذا پاسخ این سؤال مورد تأیید قرار گرفت، بر اساس نتایج به‌دست‌آمده در این تحقیق و سایر تحقیقات انجام‌شده توسط پارسا و فلاح زاده، حمو زاده و صادقی فرو و ... مشخص گردید که این کارکرد نسبت به سایر کارکردهای در نظر گرفته‌شده از توان و ظرفیت بالایی در همراه نمودن مردم با یکدیگر در ایجاد بسیج ملی برخوردار است که می‌تواند در برنامه‌ریزی‌های مدیریتی موردتوجه مسئولین قرار گیرد.

میزان نقش انگیزش بر فرمان‌برداری در بسیج ملی: نتایج آزمون t تک گروهی که به‌منظور بررسی این سؤال صورت گرفت، نشان داد که انگیزش بر فرمان‌برداری در بسیج ملی در حد زیادی تأثیرگذار می‌باشد، لذا پاسخ این سؤال مورد تأیید قرار گرفت، با توجه به نتایج این تحقیق، با فعال کردن انگیزش می‌توان فرمان‌برداری را در جامعه دوچندان نموده و از آن بهره‌برداری به عمل آورد.

میزان نقش انگیزش بر بعد توکل در بسیج ملی: نتایج آزمون t تک گروهی که به‌منظور بررسی این سؤال صورت گرفت، نشان داد که بعد توکل در ایجاد انگیزش در حد زیادی تأثیرگذار می‌باشد، لذا پاسخ این سؤال مورد تأیید قرار گرفت، البته با توجه به اینکه تحقیق حاضر در بین تعدادی از جامعه

انجام شده انتظار می‌رفت که مردم با توجه به پایبندی‌های مذهبی و دینی که به آن مقید هستند، از توانایی بیشتری برخوردار باشند.

میزان نقش انگیزش بر شجاعت در بسیج ملی: نتایج آزمون t تک گروهی که به منظور بررسی این سؤال صورت گرفت، نشان داد که انگیزش بر بعد شجاعت در بسیج ملی در حد زیادی تأثیرگذار می‌باشد، لذا پاسخ این سؤال مورد تأیید قرار گرفت، با این تفاوت که در بعد شجاعت برخلاف ابعاد دیگر تفاوت‌های معناداری بین نظرات پاسخ‌دهندگان وجود دارد که با بررسی‌های انجام شده دلیل این تفاوت‌ها بیشتر در تفاوت سن و میزان تحصیلات پاسخ‌دهندگان ارزیابی گردید.

میزان نقش انگیزش بر استقامت در بسیج ملی: نتایج آزمون t تک گروهی نشان داد که انگیزش در بعد استقامت در بسیج ملی در حد زیادی تأثیرگذار می‌باشد، لذا پاسخ این سؤال مورد تأیید قرار گرفت، توجه به این ظرفیت می‌تواند در بعد استقامت نمونه‌های بارزی مانند تحریم اقتصادی، جنگ تحمیلی و... را مثال زد.

میزان نقش انگیزش بر بصیرت در بسیج ملی: نتایج آزمون t تک گروهی که به منظور بررسی این سؤال صورت گرفت، نشان داد که انگیزش در بعد بصیرت در بسیج ملی در حد زیادی تأثیرگذار می‌باشد، لذا پاسخ این سؤال مورد تأیید قرار گرفت، با توجه به نتایج این تحقیق، با فعال کردن انگیزش می‌توان بصیرت را در جامعه دوجندان نموده و از آن بهره‌برداری به عمل آورد.

میزان نقش انگیزش در بسیج ملی: نتایج آزمون t تک گروهی که به منظور بررسی این سؤال صورت گرفت، نشان داد که انگیزش در بسیج ملی در حد زیادی تأثیرگذار می‌باشد، لذا پاسخ این سؤال مورد تأیید قرار گرفت، توجه به شاخص‌های در نظر گرفته شده تحقیق برای شناخت و ارزیابی هر یک از مؤلفه‌ها نشان می‌دهد که بسیج ملی نقش مهمی در تحولات جامعه دارند و توان آنان برای رفع نیازهای جامعه و مشکلات قابل بهره‌برداری است. مجموعه منسجمی که با انگیزش بسیج ملی را به وجود می‌آورند، قادر است بارانمایی و آگاهی‌بخشی، در رفع مشکلات و موانع مؤثر واقع شوند.

در رابطه با انگیزش نه تنها در بسیج ملی بلکه سایر تحقیقات صورت گرفته توسط پارسا و حموزاده، صادقی و فلاح زاده و ... مؤید همین نتایج می‌باشند که نشان از اثر انگیزش در حوزه‌های مختلف می‌باشد.

پیشنهادها

بسیج ملی به‌عنوان یک نماد در طول تاریخ این کشور، همواره نقش‌های متفاوتی را بر عهده داشته و کارکردهای مختلفی از آن به یادگار مانده است، بازپروری عوامل اثرگذار فراموش شده یا تقویت کارکردهای فعلی، نیازمند عزم جدی و به‌کارگیری توان مضاعف در این راستا است.

۱- با توجه به ابعاد ایمان، بصیرت، شجاعت، استقامت، توکل، فرمان‌برداری و ... در بسیج ملی و نقش انگیزش در آن‌ها و نتایج حاصل شده از مؤلفه‌ها و اثرات آن‌ها بر بسیج ملی که به‌صورت جزء به جزء از طریق عوامل انگیزش درونی و بیرونی به‌عنوان یک نوآوری مورد بررسی قرار گرفت و در همه ابعاد از حد متوسط و بالاتر بود؛ دعوت و آماده‌سازی مردم برای بسیج ملی از طریق ایجاد انگیزش با توجه به مشکلات و تهدیدات پیش رو در جامعه.

۲- کیفی کردن بسیج ملی در راستای نیازهای مردم و جامعه، از طریق ایجاد انگیزش و برنامه‌ریزی صحیح برای مواقع لزوم استفاده از بسیج ملی.

۳- همان‌گونه که یافته‌های تحقیق در بعد بصیرت نشان داد استفاده از انگیزش برای بصیرت افزایی در بسیج ملی و آگاهی بخشی به مردم در راستای نیاز به بسیج ملی برای افزایش امنیت عمومی و روانی مردم با توسعه و همگانی کردن بسیج ملی.

۴- استفاده از عامل انگیزش در سرمایه عظیم بسیج ملی در عرصه‌های مختلف دیگر آسیب‌زای کشور مثل زلزله یا اقتصاد مقاومتی و زیرگروه‌های آن مانند تولید، اشتغال، کنترل تورم و ... بهره‌برداری نمود که این موارد می‌تواند در تحقیقات دیگر محققان مورد بررسی قرار گیرد.

کتابنامه

- ابراهیم حسن، حسن (۱۳۷۶). تاریخ سیاسی اسلام، چاپ نهم، مترجم: ابوالقاسم پاینده؛ ج ۱، سازمان انتشارات جاویدان.
- ابن عربی، ابو عبدالله محیی الدین محمد (۱۴۲۲ ق). تفسیر ابن عربی، بیروت: دار إحياء التراث العربی. نقل از حسین حسن زاده.
- ابن منظور، محمد بن مکرّم (۱۴۱۴ ق). لسان العرب، چاپ سوم، بیروت: دار صادر، نقل از حسین حسن زاده.
- ادیب، یوسف؛ تاجور، آذر و پورطهماسبی، سیاوش (۱۳۹۱). «نقش بسیجیان و پایگاه‌های مقاومت بسیج در اشاعه فرهنگ اقتصاد مقاومتی»، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی پرتال جامع علوم انسانی، سال هفتم، بهمن و اسفند، شماره ۷۳.
- حسینی آهنگر، محمدرضا و بزمشایی، حمید (۱۳۸۸). «به‌کارگیری راهبرد فوق فناوری نرم»، فصلنامه مطالعات بسیج، سال دوازدهم، شماره ۴۲.
- خزایی، علی اکبر (۱۳۸۷). «تهدید نرم، خاستگاه‌ها، کارکردها و راه‌های مقابله با تأکید بر نقش بسیج»، ماهنامه خلیج فارس و امنیت، شماره ۹۳-۹۲. نقل از حسینی آهنگر.
- ذوالریاستین، محمدعلی و ایرانبان، محمدجواد (۱۳۹۷). «مدل علی خودکارآمدی، تعهد سازمانی و خشنود شغلی با انگیزش شغلی کارکنان»، فصلنامه روش‌ها و مدل‌های روان‌شناختی، سال دهم، شماره ۳۵.
- رضائی، خسرو (۱۳۷۹). روان‌شناسی تربیتی، یاسوج، نشر فاطمیه، چاپ اول.
- شیرین، علی (۱۳۸۸). «رسانه بسیج و بسیج رسانه‌ای»، نشریه امید انقلاب، شماره ۴۰۱، نقل از حسینی آهنگر.
- طباطبائی، سید محمدحسین (۱۴۱۷ ق). تفسیرالمیزان، قم: دفتر انتشارات اسلامی جامعه‌مدرسین، نقل از حسین حسن زاده.
- طبرسی، فضل بن حسن (۱۳۷۲). مجمع البیان فی تفسیر القرآن، تحقیق: محمدجواد بلاغی، تهران: انتشارات ناصر خسرو، چاپ سوم. نقل از حسین حسن زاده.
- طریحی، فخرالدین (۱۳۷۵). مجمع البحرین، تهران: نشر مرتضوی، نقل از حسین حسن زاده.

طوسی، حسینعلی و مهری، عباس (۱۳۹۰). «عوامل مؤثر بر جذب نخبگان کشور به بسیج»، دو فصلنامه مدیریت اسلامی، سال ۱۹، شماره ۲.

فیروزآبادی، سید حسن و فرهادی، محمد (۱۳۸۹). «بررسی تأثیر فرهنگ بسیجی بر امنیت ملی کشور»، مطالعات دفاعی استراتژیک، زمستان، شماره ۴۲.

قاضی فر، سید عبدالکریم؛ ترک‌زاده، جعفر و نیلی‌پور طباطبایی، سید اکبر (۱۳۹۸). «بررسی پتانسیل انگیزش شغلی در انواع ساختارهای سازمانی توانا ساز و بازدارنده در بروز پدیده بی‌تفاوتی سازمانی»، فصلنامه مدیریت بهره‌وری، سال ۱۳، شماره ۴۹، تابستان، صص ۹۳-۱۲۱.

مصطفوی، حسن (۱۳۳۸). التحقیق فی کلمات القرآن الکریم، تهران: نشر وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، نقل از حسین حسن‌زاده.

- Farzaneh, M; Sohrabi, B & Raisi Vanani, I. (2011), Investigating the Role of Organizational Structure Dimensions in Agility Facilitation of Software Producer Organizations: A Case Study of a Software Company. Human Resources Management Research. Volume 1, Issue 3, Pp 135-167 (in Persian).
- Hamouzadeh P, Sadeghifar J, Moradkhani B(2011),FACTORS AFFECTING ON JOB MOTIVATION FROM THE MANAGERS POINT OF VIEW IN TEACHING HOSPITALS AFFILIATED TO URMIA UNIVERSITY OF MEDICAL SCIENCES IN 2009. 9 (1) Pp 135-167(in Persian).
- Hersey, P. Blanchard, K. (2009), Management of Organizational Behavior, 8th Ed, New Delhi: Prentice Hall of India.
- Tohidi, H. & Jabbari, M.M. (2012), The effects of motivation in education.Procedia-Social and Behavioral Sciences, 31, 820-824.
- Peters, R. S. (2015), The concept of motivation. Routledge
- Parsa, Sajjadi, p, & Fallahzadeh, M, H, (2012), A survey on the of individuals (Case study of employees of the General Office of Ports and Marine Affairs of Sistan and Baluchestan Province).
- Lam, M. Tang, P. (2003), "Managerial motivation: A neglected aspect of the performance appraisal interview", Journal Of Business Research, Vol. 15, No.1: 45-54.
- Robbin, S. P. (2001), Organizational Behavior, 9th Ed. New Delhi: Prentice Hall of India.
- Torkzadeh, J, Zeinali, F, (2012), A Comparative Investigation Into The Western And Islamic Approaches To Motivation: Towards Developing The Indigenous Knowledge, Islam And Management, No. 2, Pp. 7-30
- Torkzadeh, J, Zeinali, F, (2012), A Comparative Investigation Into The Western And Islamic Approaches To Motivation: Towards Developing The Indigenous Knowledge, Islam And Management, No. 2, Pp. 7-30.